

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Kansaneläkelaitoksesta annetun lain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi Kansaneläkelaitoksesta annettua lakia.

Kansaneläkelaitoksen tehtäviä on lisätty muun lainsäädännön muutoksilla ja uudet tehtävät tulee lisätä Kansaneläkelaitoksesta annettuun lakiin. Lisäksi esitetään joitakin teknisluonteisia täsmennyksiä ja muutoksia voimassa olevaan lakiin.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.3.2021.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	3
1 Asian tausta ja valmistelu	3
1.1 Tausta	3
1.2 Valmistelu	3
2 Nykytila ja sen arviointi.....	3
3 Tavoitteet	4
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	4
4.1 Keskeiset ehdotukset.....	4
4.2 Pääasialliset vaikutukset.....	5
4.2.1 Taloudelliset vaikutukset	5
4.2.2 Vaikutukset kansalaisiin.....	5
5 Lausuntopalaute	5
6 Säännöskohtaiset perustelut	5
7 Voimaantulo	6
LAKIEHDOTUS	7
Laki Kansaneläkelaitoksesta annetun lain muuttamisesta	7
LIITE	9
RINNAKKAISTEKSTI.....	9
Laki Kansaneläkelaitoksesta annetun lain muuttamisesta	9

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Kansaneläkelaitoksen toimintaympäristö muuttuu yhteiskunnan muiden muutosten mukana. Kansaneläkelaitokselle säädetään myös uusia tehtäviä. Kansaneläkelaitos on toimittanut sosiaali- ja terveysministeriöön tarpeita voimassa olevan lain muuttamiseksi ja täsmentämiseksi.

1.2 Valmistelu

Esitys on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriössä yhteistyössä Kansaneläkelaitoksen kanssa.

2 Nykytila ja sen arviointi

Kansaneläkelaitos on itsenäinen julkisoikeudellinen laitos, jonka asemasta säädetään perustuslain 36 §:ssä ja Kansaneläkelaitoksesta annetussa laissa (731/2001). Jälkimmäisessä laissa säädetään myös muun muassa Kansaneläkelaitoksen hallinnon päälinjoista.

Kansaneläkelaitoksen tehtävät ovat lakisääteisiä. Sen ydintoiminta on kuitenkin jatkuvassa muutoksessa. Uudistuminen sekä uudet tehtävät edellyttävät myös uudenlaista sääntelyä, jotta Kansaneläkelaitoksen toiminnan ajantasaisuus ja tehokkuus saadaan parhaiten turvattua.

Kansaneläkelaitoksen hallinnon ja toiminnan kehittämistä valmisteltiin syksyllä 2013 alkaen hankkeessa. Kansaneläkelaitoksen hallitus päätti joulukuussa 2014 uudesta organisaatiorakenteesta. Kesäkuussa 2015 hallitus vahvisti uudelle organisaatiolle työjärjestyksen 1.1.2016 alkaen. Kansaneläkelaitoksen organisaatiouudistus toteutettiin 1.1.2016 alkaen.

Hallinnon ja toiminnan uudistuksessa Kansaneläkelaitoksen organisaatiorakenne muuttui kokonaisvaltaisesti. Nykyiset säännökset eivät ole vastoin toteutunutta organisaatiomuutosta, mutta Kansaneläkelaitoksesta annettua lakia on kuitenkin tarpeen tarkistaa vastaamaan uutta organisaatiorakennetta.

Voimassa olevan Kansaneläkelaitoksesta annetun lain perusteella Kansaneläkelaitos voi ottaa uusia tehtäviä vastaan lailla tai sopimusperusteisesti. Kansaneläkelaitoksesta annetun lain 2 §:n 1 momentin perusteella Kansaneläkelaitoksen sosiaaliturvaa koskevista tehtävistä säädetään etuuksia koskevissa eri laeissa. Pykälän 2 momentin perusteella Kansaneläkelaitos voi sopimuksen perusteella hoitaa muutakin sosiaaliturvan toimeenpanoa sekä muita palveluja. Lisäksi Kansaneläkelaitoksen tehtävänä on pykälän 3 momentin perusteella tiedottaa etuuksista ja palvelutoiminnastaan, harjoittaa etuusjärjestelmien ja oman toimintansa kehittämistä palvelevaa tutkimusta, laatia tilastoja, arvioita ja ennusteita sekä tehdä ehdotuksia toimialaansa koskevan lainsäädännön kehittämisestä.

Sosiaaliturvaa koskevien tehtävien lisäksi Kansaneläkelaitokselle on annettu lailla tehtäväksi vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelu sekä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetun lain (159/2007) mukaiset valtakunnalliset tietojärjestelmäpalvelujen hallintatehtävät (Kanta-palvelut). Lisäksi Kansaneläkelaitos on 1.1.2021 lukien vastuussa korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon järjestämisestä. Kansaneläkelaitokselle on myös kaavailtu uusia IT-palvelujen tekniseen tuottamiseen liittyviä tehtäviä.

3 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on ajantasaistaa Kansaneläkelaitoksen tehtäviä ja organisaatiota koskevat säännökset sekä turvata Kansaneläkelaitoksen toiminnan ajantasaisuus ja tehokkuus. Esitetyillä muutoksilla Kansaneläkelaitoksesta annettu laki tarkistetaan vastaamaan laitoksen uusittua organisaatorakennetta.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Kansaneläkelaitoksesta annetun lain 2 §:ää on syytä tarkentaa siten, että se vastaisi nykyistä paremmin Kansaneläkelaitokselle jo annettuja tehtäviä, jotka eivät liity sosiaaliturvaan ja että se mahdollistaisi myös uusien tehtävien antamisen Kansaneläkelaitokselle lain nojalla.

Kansaneläkelaitoksen keskus- ja paikallishallinnosta säädetään Kansaneläkelaitoksesta annetun lain 10 §:ssä. Sen mukaan Kansaneläkelaitoksen keskushallinnossa voi olla osastoja ja muita toimintayksiköitä. Kansaneläkelaitoksen paikallishallinnon muodostavat vakuutuspiirit. Vakuutuspiirit määrää Kansaneläkelaitos kuultuaan asianomaisia kunnanhallituksia. Kussakin vakuutuspiirissä on yksi tai useampia Kansaneläkelaitoksen toimistoja. Laitoksessa voi lisäksi olla muitakin paikallishallinnon yksiköitä.

Kansaneläkelaitoksen organisaatio uudistettiin 1.1.2016 lukien määräämällä hallintorakenteesta Kansaneläkelaitoksen työjärjestyksessä. Kansaneläkelaitoksesta annetun lain 10 §:ää ehdotetaan muutettavaksi niin, että Kansaneläkelaitoksen toimialueena on koko maa. Kansaneläkelaitoksen organisaatiosta, yksiköistä, tehtävistä ja niiden järjestämisestä annettaisiin tarkempia määräyksiä Kansaneläkelaitoksen työjärjestyksessä.

Sosiaaliturvan yleisrahastosta voidaan nykyisellään maksaa vain etuuksia (pois lukien eläke-etuudet ja sairausvakuutuslain mukaiset etuudet) ja niiden toimeenpanosta Kansaneläkelaitokselle aiheutuvia kuluja. Kansaneläkelaitokselle tulee 1.1.2021 lukien uutena tehtävänä korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon järjestämisvastuu. Korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain (695/2019) 20 §:n mukaan valtio korvaa Kansaneläkelaitokselle lain toimeenpanosta aiheutuvat toimintakulut siten kuin Kansaneläkelaitoksesta annetun lain 12 d §:ssä säädetään.

Tämä uusi tehtävä ei ole etuus ja siten sosiaaliturvan yleisrahastoa koskeva sanamuoto tulisi muuttaa kattamaan myös tämän uuden tehtävän myötä Kelan Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiölle maksettavaksi tulevat korvaukset, jotka kattavat palvelujen tuottamisesta syntyvät kustannukset.

Kansaneläkelaitoksen päätökset lähetetään postitse kirjeellä tavallisena tiedoksiantona. Kansaneläkelaitoksen toimintaympäristö on muuttunut sähköisen asioinnin lisääntymisen myötä. Siten on tarpeen, että päätökset voidaan antaa tiedoksi vastaanottajalle myös tavallisena sähköisenä tiedoksiantona, jos hän on antanut tähän suostumuksensa.

Lain 20 a §:ään ehdotetaan lisättäväksi säännökset Kansaneläkelaitoksen toimeenpantavaksi säädettyjä etuuksia koskevien päätösten tiedoksiannosta tavallisena sähköisenä tiedoksiantona.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Taloudelliset vaikutukset

Päätöksen sähköinen tiedoksianto otettiin Kansaneläkelaitoksessa käyttöön vuoden 2019 alussa työnantaja-asiakkaiden päivärahaetuuksissa. Henkilöasiakkaiden kohdalla päätöksen sähköinen tiedoksianto on puolestaan ollut mahdollinen sairauspäivärahassa vuoden 2020 alusta. Päätöksen sähköistä tiedoksiantoa on tarkoitus vähitellen laajentaa siten, että arvion mukaan se olisi mahdollista kaikissa etuuksissa vuoden 2022 loppuun mennessä. Tämän myötä Kansaneläkelaitoksen tulostuskustannukset, kuoriin laittamisen kustannukset ja postituskustannukset vähenyvät pikkuhiljaa. Ajan mittaan vuotuinen säästö kasvaisi, kun asiakkaat enenevässä määrin valitsevat sähköisen tiedoksiannon. Päätösten sähköinen tiedoksianto edellyttää tietojärjestelmämuutoksia. Ensimmäisten vuosien säästöillä katetaan sähköisen tiedoksiannon tietojärjestelmäkustannuksia, sen jälkeen säästöä alkaa kertyä vuosittain. On arvioitu, että säästöt ylittävät tietojärjestelmäkustannukset vuonna 2024. Ottaen huomioon Kansaneläkelaitoksen vuosittain lähettämien kirjeiden suuri määrä (15,1 miljoonaa kirjettä vuonna 2019) uudistuksella on myös ympäristövaikutuksia.

4.2.2 Vaikutukset kansalaisiin

Ehdotetut muutokset ovat teknisluontoisia eivätkä ne muuta Kansaneläkelaitoksen toimintaa suhteessa kansalaisiin. Päätösten sähköisen tiedoksiannon mahdollistaminen antaa siihen halukaille valinnanmahdollisuuksia ja siten parantaa Kansaneläkelaitoksen palvelua. Päätöksen sähköisen tiedoksiannon tavoitteena on parantaa asiakaskokemusta. Asiakkaat ovat siirtyneet enenevässä määrin käyttämään Kansaneläkelaitoksen sähköistä asiointipalvelua ja paperiset päätökset koetaan vanhanaikaiseksi tavaksi toimia. Asiakkaan tietosuojan kannalta merkitystä on sillä, että päätökset ovat tunnistautumista edellyttävässä Kelan verkkopalvelussa ja riski päätöksen vääriin osoitteeseen menemisestä jäisi pois.

5 Lausuntopalaute

Esitetyt muutokset ovat teknisluontoisia ja tästä syystä erillistä lausuntokierrosta ei ole järjestetty. Esitys on valmisteltu yhteistyössä Kansaneläkelaitoksen kanssa.

6 Säännöskohtaiset perustelut

2 §. Tehtävät. Kansaneläkelaitoksen tehtävistä säädetään Kansaneläkelaitoksesta annetun lain 2 §:ssä. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi maininta muussa lainsäädännössä säädettyistä Kansaneläkelaitoksen sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallintapalveluja koskevista tehtävistä. Lisäksi pykälään lisättäisiin maininta mahdollisuudesta antaa lailla Kansaneläkelaitokselle myös muita tehtäviä.

Tarkemmat säännökset Kansaneläkelaitokselle annettavien uusien tehtävien sisällöstä olisivat kutakin tehtävää koskevassa erillisessä laissa.

10 §. Kansaneläkelaitoksen organisaatio. Ehdotuksen mukaan Kansaneläkelaitoksen toimialueena olisi koko maa. Tarkemmat määräykset Kansaneläkelaitoksen organisaatiosta, yksiköistä, tehtävistä ja niiden järjestämisestä annettaisiin työjärjestyksessä. Muutos mahdollistaisi Kansaneläkelaitoksen toiminnan kehittämisen joustavasti.

12 d §. Sosiaaliturvan yleisrahasto. Pykälän 1 momentin sanamuotoa ehdotetaan muutettavaksi siten, että se kattaisi Kansaneläkelaitoksen toimeenpantavaksi säädettyjen etuuksien ja niiden

toimeenpanosta Kansaneläkelaitokselle aiheutuvien toimintakulujen lisäksi myös korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain 22 §:n mukaisten korvausten maksamisen Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiölle opiskeluterveydenhuollon palvelujen tuottamisesta aiheutuvista kustannuksista.

Korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon järjestämisvastuu siirtyy 1.1.2021 lukien Kansaneläkelaitokselle. Korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain 20 §:n mukaan valtio korvaa Kansaneläkelaitokselle lain toimeenpanosta aiheutuvat toimintakulut siten kuin Kansaneläkelaitoksesta annetun lain 12 d §:ssä säädetään.

Korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain mukaan opiskeluterveydenhuolto rahoitetaan valtion varoista (77 %) ja opiskelijoilta perittävillä terveydenhuoltomaksuilla (23 %). Kansaneläkelaitos puolestaan maksaa korvauksen Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiölle opiskeluterveydenhuollon palvelujen tuottamisesta aiheutuvista kustannuksista.

Koska 12 d § nykyisellään rajoittuu koskemaan vain tiettyjä Kansaneläkelaitoksen toimeenpantaviksi säädettyjä etuuksia, tulee pykälään lisätä maininta, että sen kautta maksetaan myös korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain 22 §:n perusteella Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiölle kuuluvat korvaukset.

20 a §. Päätöksen tiedoksianto. Pykälän uudessa 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi Kansaneläkelaitoksen toimeenpantavaksi säädettyjä etuuksia koskevien päätösten tiedoksiannosta tavallisena sähköisenä tiedoksiannona. Sähköinen tiedoksianto on vaihtoehto postitse kirjeellä tapahtuvalle tiedoksiannolle.

Sähköistä tiedoksiantoa käytettäisiin, jos asiakas on antanut tähän suostumuksensa. Asiakkaan antaman suostumuksen tulee olla nimenomainen eikä suostumukseksi voida katsoa riittävän pelkästään se, että asianosainen on itse pannut asian vireille sähköisesti. Toisaalta suostumus voidaan antaa yleisemminkin kuin vain yksittäisen päätöksen osalta.

Tietoturvallisuuden vuoksi olisi ongelmallista sallia sähköinen päätöksen tiedoksianto asianosaisen ilmoittamaan sähköpostiosoitteeseen, koska sähköpostipalvelimella odottavan päätöksen murtamattomuudesta ei voitaisi täysin varmistua. Tämän vuoksi ehdotetaan, että Kansaneläkelaitoksen olisi ilmoitettava esimerkiksi tekstiviestillä asianosaisen ilmoittamaan puhelinnumeroon tai sähköpostiin siitä, että päätös on annettu, ja että asianosainen kävisi itse katso-massa päätöksen Kansaneläkelaitoksen käyttämältä palvelimelta.

Pykälän 4 momentin nojalla asianosaisen katsotaan saaneen päätöksen tiedoksi seitsemäntenä päivänä päätöksen lähettamisestä, jollei muuta näytetä. Ehdotettu sääntely vastaa hallintolain (434/2003) 59 §:n 2 momenttia.

7 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulemaan voimaan 1.3.2021.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Lakiehdotus

Laki

Kansaneläkelaitoksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Kansaneläkelaitoksesta annetun lain (731/2001) 2 §:n 1 momentti, 10 § ja 12 d §:n 1 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 10 § laissa 24/2014 ja 12 d §:n 1 momentti laissa 987/2008, sekä
lisätään lain 20 a §:ään, sellaisena kuin se on laissa 1312/2003, uusi 2 momentti seuraavasti:

1 luku

Yleiset säännökset

2 §

Tehtävät

Kansaneläkelaitoksen sosiaaliturvaa koskevista tehtävistä ja sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallintapalveluja koskevista tehtävistä säädetään eri laeissa. Kansaneläkelaitokselle voidaan antaa lailla myös muita tehtäviä.

10 §

Kansaneläkelaitoksen organisaatio

Kansaneläkelaitoksen toimialueena on koko maa. Kansaneläkelaitoksen työjärjestyksessä annetaan tarkemmat määräykset Kansaneläkelaitoksen organisaatiosta, yksiköistä, tehtävistä ja niiden järjestämisestä.

12 d §

Sosiaaliturvan yleisrahasto

Sosiaaliturvan yleisrahastosta maksetaan muut kuin 12 b ja 12 c §:ssä tarkoitetut Kansaneläkelaitoksen toimeenpantaviksi säädetyt etuudet sekä niiden toimeenpanosta Kansaneläkelaitokselle aiheutuvat toimintakulut. Lisäksi sosiaaliturvan yleisrahastosta maksetaan korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain (695/2019) 22 §:n mukaiset korvaukset Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiölle opiskeluterveydenhuollon palvelujen tuottamisesta aiheutuvista kustannuksista.

20 a §

Päätöksen tiedoksianto

Sen lisäksi, mitä muussa laissa säädetään, päätös voidaan asianosaisen suostumuksella antaa tiedoksi sähköisenä viestinä. Päätös katsotaan annetun tiedoksi seitsemäntenä päivänä viestin lähettämisestä, jollei muuta näytetä.

Tämä laki tukee voimaan päivänä kuuta 2021.

Helsingissä 17.12.2020

Pääministeri

Sanna Marin

Sosiaali- ja terveysministeri Aino-Kaisa Pekonen

*Liite
Rinnakkaisteksti*

Laki

Kansaneläkelaitoksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Kansaneläkelaitoksesta annetun lain (731/2001) 2 §:n 1 momentti, 10 § ja 12 d §:n 1 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 10 § laissa 24/2014 ja 12 d §:n 1 momentti laissa 987/2008, sekä
lisätään lain 20 a §:ään, sellaisena kuin se on laissa 1312/2003, uusi 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 luku

1 luku

Yleiset säännökset

Yleiset säännökset

2 §

2 §

Tehtävät

Tehtävät

Kansaneläkelaitoksen sosiaaliturvaa koskevista tehtävistä säädetään etuuksia koskevissa eri laeissa.

Kansaneläkelaitoksen sosiaaliturvaa koskevista tehtävistä ja sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallintapalveluja koskevista tehtävistä säädetään eri laeissa. Kansaneläkelaitokselle voidaan antaa lailla myös muita tehtäviä.

10 §

10 §

Keskus- ja paikallishallinto

Kansaneläkelaitoksen organisaatio

Kansaneläkelaitoksen keskushallinnossa voi olla osastoja ja muita toimintayksiköitä.

Kansaneläkelaitoksen toimialueena on koko maa. Kansaneläkelaitoksen työjärjestyksessä annetaan tarkemmat määräykset Kansaneläkelaitoksen organisaatiosta, yksiköistä, tehtävistä ja niiden järjestämisestä.

Kansaneläkelaitoksen paikallishallinnon muodostavat vakuutuspiirit. Vakuutuspiirit määrää Kansaneläkelaitos kuultuaan asianomaisia kunnanhallituksia. Kussakin vakuutuspiirissä on yksi tai useampia Kansaneläkelaitoksen toimistoja. Laitoksessa voi lisäksi olla muitakin paikallishallinnon yksiköitä.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

12 d §

12 d §

Sosiaaliturvan yleisrahasto

Sosiaaliturvan yleisrahasto

Sosiaaliturvan yleisrahastosta maksetaan muut kuin 12 b ja 12 c §:ssä tarkoitetut Kansaneläkelaitoksen toimeenpantaviksi säädetty etuudet sekä niiden toimeenpanosta Kansaneläkelaitokselle aiheutuvat toimintakulut.

Sosiaaliturvan yleisrahastosta maksetaan muut kuin 12 b ja 12 c §:ssä tarkoitetut Kansaneläkelaitoksen toimeenpantaviksi säädetty etuudet sekä niiden toimeenpanosta Kansaneläkelaitokselle aiheutuvat toimintakulut. *Lisäksi sosiaaliturvan yleisrahastosta maksetaan korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain (695/2019) 22 §:n mukaiset korvaukset Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiölle opiskeluterveydenhuollon palvelujen tuottamisesta aiheutuvista kustannuksista.*

20 a §

Päätöksen tiedoksianto

Sen lisäksi, mitä muussa laissa säädetään, päätös voidaan asianosaisen suostumuksella antaa tiedoksi sähköisenä viestinä. Päätös katsotaan annetun tiedoksi seitsemäntenä päivänä viestin lähettämisestä, jollei muuta näytetä.

Tämä laki tukee voimaan _____ päivänä kuuta 2021.